

WARSZAWSKI STREETWORKING I PORADNICTWO

PROGRAM WSPARCIA ORAZ DZIAŁAŃ STREETWORKERSKICH DLA OSÓB
Z DOŚWIADCZENIEM BEZDOMNOŚCI ZNAJDUJĄCYCH SIĘ NA RÓŻNYCH
ETAPACH UZALEŻNIENIA

2

RAPORT Z EWALUCJI OBSZARU II:
UCZESTNIK W PROJEKCIE

2023

Autorki raportu:
Marta Mikołajczyk
Magda Prokopczuk

SPIS TREŚCI

1	Wprowadzenie do raportu
4	Prezentacja wyników ewaluacji obszaru II
11	Wnioski i rekomendacje

WPROWADZENIE DO RAPORTU

W raporcie prezentowane są wyniki ewaluacji obszaru II – uczestnik w projekcie – projektu "Warszawski Streetworking i Poradnictwo – program wsparcia oraz działań streetworkerskich dla osób z doświadczeniem bezdomności znajdujących się na różnych etapach uzależnienia", realizowanego przez Stowarzyszenie Pomocy i Interwencji Społecznej (SPiS), Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta Koło Warszawskie, Caritas Archidiecezji Warszawskiej na zlecenie m. st. Warszawy.

Badanie ewaluacyjne miało na celu zanalizowanie wpływu projektu WSiP na uczestników w różnych obszarach, głównie koncentrując się na ich deklaracjach o stanie zdrowia, ocenie sytuacji zawodowej oraz bytowej. Analizowano również korzyści z udziału w projekcie dla osób w kryzysie bezdomności, a także ocenę ogólnej skuteczności projektu. Do zbadania obszaru II posłużyły: kwestionariusz ankiety papierowej (N=60), z czego 55 włączono do analizy oraz indywidualne wywiady pogłębione (2 IDI) z osobami w kryzysie bezdomności.

Charakterystyka badanej próby

W badaniu udział wzięło 40 mężczyzn i 15 kobiet. Najmłodsza osoba miała 28 lat, a najstarsza 73, przy czym średnia wieku wyniosła 51,5 roku, a mediana 53 lata. Najkrótszy staż bezdomności trwał sześć miesięcy, a najdłuższy 43 lata. Średni czas pozostawania bez dachu nad głową wyniósł w badanej grupie 11 lat, zaś mediana 10 lat. 48 badanych przyznało, że dotychczas nie brało udziału w podobnych programach. Najwięcej osób (36) korzystało z oferowanego wsparcia dłużej niż rok, wyraźnie mniej (17) od czterech miesięcy do roku, a jedynie dwie od miesiąca do trzech. Można zatem przypuszczać, że beneficjenci objęci działaniami pomocowymi w ramach WSiP mieli możliwość nawiązania bezpiecznej relacji z pracownikami SPiS. Przyglądając się badanym osobom pod kątem stanu zdrowia widać, że niewiele ponad połowa z nich ocenia go zdecydowanie dobrze (10) lub raczej dobrze (20). Ocenę negatywną zgłosiło łącznie 22 ankietowanych, z czego 15 zaznaczyła wariant raczej źle, a 7 – źle. Trzy osoby nie udzieliły jednoznacznej odpowiedzi. Biorąc pod uwagę fakt, że ankietowanymi były osoby doświadczające bezdomności można zastanawiać się na ile podane odpowiedzi są wiarygodne, tj. odpowiadające faktycznemu, obiektywnemu stanowi. Wydawać by się mogło, że są one zawyżone. Być może, na skutek życia w przestrzeni miejskiej, odporność klientów w kryzysie jest większa, niż osób "domnych", a część dolegliwości/chorób jest lekceważona. Podobnie układają się wyniki dotyczące oceny samopoczucia. Najwięcej osób uznało je za dobre, w tym 24 za raczej dobre, a 12 za zdecydowanie dobre. Według 15 było ono złe (z czego według 12 osób raczej złe, a 3 zdecydowanie złe). Pozostali (4 osoby) nie ocenili go jednoznacznie.

WYNIKI EWALUACJI

OCENA JAKOŚCI WSPÓŁPRACY ZE STREETWORKERAMI

Odpowiedzi osób w kryzysie bezdomności dotyczące oceny współpracy ze streetworkerami przynoszą interesujące wnioski. Ich analiza pozwala na zwrócenie uwagi na kilka istotnych obszarów odzwierciedlających postrzeganie i doświadczenia beneficjentów.

Sytuacja mieszkaniowa

Większość ankietowanych (31 osób) wyraża **negatywne opinie na temat poprawy sytuacji mieszkaniowej**, mimo współpracy ze streetworkerami. Jest to zrozumiałe, biorąc pod uwagę między innymi długotrwałość procesu ubiegania się o lokal socjalny. Warto zaznaczyć jednak, że 20 respondentów zauważyło pewną poprawę, co sugeruje, że choć proces jest trudny, nie jest całkowicie pozbawiony rezultatów.

Ocena stanu zdrowia

Pomimo współpracy ze streetworkerami, większość respondentów (35 osób) **nie doświadczyła poprawy w swoim stanie zdrowia**. To może świadczyć o trudnościach w dostępie do odpowiedniej opieki zdrowotnej oraz kompleksowości problemów zdrowotnych osób bezdomnych. Przykładowo, jeden z respondentów przyznał się do choroby nowotworowej. Osoby w kryzysie bezdomności na pytanie o to czy zauważają, że ich zdrowie fizyczne i psychiczne uległo poprawie odpowiadali zróżnicowanie, ale zdecydowana większość była zgodna co do tego, że ich **samopoczucie, dzięki współpracy ze streetworkerką, poprawia się**. Biorący udział w ewaluacji podkreślali przede wszystkim, że czują się wysłuchani, otoczeni życzliwością i zrozumieniem. Wyniki wskazują również, że niemal wszyscy badani są motywowani przez streetworkerów do wprowadzania zmian w swoim życiu. Ilustrują to poniższe wypowiedzi:

"Bardzo mi pomógł ze względu na ulokowanie mnie w bezpiecznym miejscu oraz podtrzymywanie na duchu. Dzięki temu mój stan psychiczny się polepszył. Wyciągnięto mnie z tego wielkiego dna" [A_K_20]

"Zdecydowanie uratowali mi życie" [A_M_9]

"[moje życie] zmieniło się bo wiem, że ktoś się o mnie martwi. Namówili mnie żebym załatwił sobie ubezpieczenie" [A_M_58]

"Jest mi rażniej i miło, że ktoś się mną szczerze interesuje. Możemy pożartować, dopytać o sprawy formalne, przez co czuję się bezpieczniej" [A_M_4]

Sytuacja zawodowa

Istnieje dobra komunikacja między streetworkerami a beneficjentami, co potwierdza fakt, że większość osób (44) rozmawiała na temat zmiany sytuacji zawodowej (pisanie CV, poszukiwaniu pracy). To może być kluczowy wpływ w procesie reintegracji społecznej osób w kryzysie bezdomności. Przeciwnego zdania było jedynie 11 osób. Większość badanych również (46 osób) docenia zaangażowanie streetworkerów w ich sprawy, co sugeruje, że istnieje pewien poziom zaufania do nich i traktowania jako specjalistów. Oto, jak mówią o tym biorący w ewaluacji:

"Jest duża poprawa, bo wszelkie poważne sprawy do załatwienia są załatwiane" [A_M_31]

"Moje samopoczucie się poprawiło z momentem pomocy pani streetworkerki, gdyż pomogła mi w sprawach urzędowych oraz dostania się do ośrodka dla bezdomnych i uzyskania pracy" [A_M_29]

Ważnego przykładu wsparcia w kontekście poprawy sytuacji zawodowej oraz holistycznej ścieżki współpracy dostarczają poniższe wypowiedzi:

"Dobry to był czas i przyjemny, do tej pory mamy kontakt, zawsze dzwonią, jak potrzebuję to mi pomogą. Wspierali mnie emocjonalnie, bardzo. Nawet za bardzo powiem. Jak było trzeba to i natargali, i po uszach dostałem, że albo idę dalej albo padam. A jak padałem, to trudno, wstawaj i idź dalej. Urzędowo też, wszystkie sprawy z mieszkaniem, emeryturą, gdy byłem w szpitalu to odwiedzali, załatwili ośrodki, miałem opiekę, rehabilitację. Co do pracy, to jak z nimi zacząłem pracować, to w firmie sprzątającej pracowałem, bo mi załatwili." [W_1]

"Gdy mnie poznali w MPP to ja jeszcze popijałem, powiedzieli mi, że mam szansę na hostel, ale muszę załatwić robotę. I ja w ciągu 2 godzin, wierzy pani, w ciągu 2 godzin załatwiłem pracę i terapię. Zadzwoiłem do Natalii i powiedziałem jej, że na gwałt potrzebuję. Natalia znalazła w internecie ogłoszenie, że przyjmą do pracy do sprzątania terenów zielonych i mnie przyjęli." [W_2]

Niemal wszyscy respondenci (oprócz zaledwie 4 osób) wyrażają przekonanie o konieczności kontynuacji podobnych projektów. Stanowi to istotny sygnał pozytywnego odbioru programów wsparcia. Ta zdecydowana zgoda wskazuje na istotność i potrzebę utrzymania oraz rozwijania inicjatyw skierowanych do osób w kryzysie bezdomności. Wspiera to wniosek o istnieniu u beneficjentów poczucia, że takie działania są wartościowe i mają potencjał przyniesienia korzyści w dłuższej perspektywie czasowej (nawet jeżeli w trakcie trwania nie dostrzegalne są elementy poprawy).

OCENA POSZCZEGÓLNYCH ASPEKTÓW OFEROWANYCH DZIAŁAŃ

Analiza danych dotyczących oceny poszczególnych aspektów oferowanych działań w ramach programu wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności pokazuje zróżnicowane wyniki. Warto zaznaczyć, że nie wszyscy ankietowani udzielali odpowiedzi na każde pytanie. Dane mogą nie sumować się do N=55.

Pozytywne relacje z streetworkerami

Wysoka ocena jakości współpracy ze streetworkerami omawiana w poprzedniej części, świadczy o istnieniu skutecznej więzi między pracownikami socjalnymi a beneficjentami. Beneficjenci bardzo wysoko ocenili kontakt i relacje ze streetworkerami (przy czym 48 osób zdecydowanie dobrze, a sześć dobrze), tylko jedna osoba zaznaczyła wariant "trudno powiedzieć". Pozytywne relacje mogą być kluczowe w budowaniu zaufania i motywacji do uczestnictwa w programie.

Wsparcie medyczne

Ponad połowa badanych pozytywnie oceniła udzielane w ramach WSiP wsparcie medyczne (24 osoby bardzo dobrze, a 12 dobrze). 6 osób oceniło je negatywnie (w tym 5 zdecydowanie negatywnie), 5 osób nie miało zdania, zaś 8 uznało, że ta kwestia ich nie dotyczy.

Pomoc w rozwiązywaniu spraw urzędowych

Większość beneficjentów biorących udział w badaniu bardzo wysoko (38) i wysoko (9) oceniła zaangażowanie streetworkerów w rozwiązywaniu spraw urzędowych. Czterem osobom trudno to było ocenić, a trzy uznały, że to kryterium ich nie dotyczy.

Wysoka ocena zaangażowania streetworkerów w rozwiązywanie spraw urzędowych sugeruje, że program skutecznie wspiera beneficjentów w formalnych i administracyjnych kwestiach, co może mieć pozytywny wpływ na ich stabilizację życiową.

Odbycie detoksykacji

Aż 41 badanych uznało, że detoksykacja ich nie dotyczyła, a jeden/jedna negatywnie oceniła pracę streetworkerów w tym zakresie. Choć detoksykacja nie dotyczyła większości badanych, ci którzy z niej skorzystali, zazwyczaj ocenili ją pozytywnie: dziesięciu badanych uznała ją za dobrą lub bardzo dobrą.

Pomoc w uzyskaniu mieszkania

Zróznicowane opinie na temat pomocy w uzyskaniu mieszkania sugerują, że program może być skuteczny w niektórych przypadkach, ale istnieją również obszary do dalszej poprawy. W szczególności wymieniano dostęp do stabilnego zakwaterowania. Najwięcej osób (20) określiło odpowiedź „nie dotyczy”, tyle samo zaznaczyło ocenę pozytywną (z czego 13 bardzo dobrą, a 7 dobrą). Wyrażna grupa nie miała zdecydowanego zdania (13), a jedynie 2 osoby negatywnie oceniły oferowane w tym zakresie działania.

Zaleczenie uzależnienia

Mimo że zaleczenie uzależnienia nie dotyczyło większości badanych (38), ci którzy otrzymali taką pomoc, zazwyczaj wyrażali się o niej pozytywnie. Łącznie 8 osób oceniło pracę streetworkerów dobrze lub bardzo dobrze, 8 osób nie miało sprecyzowanego zdania, zaś 1 osoba źle oceniła działania pomagających.

Pomoc żywieniowa

Blisko połowa ankietowanych nie korzystała z tej formy pomocy. 13 osób oceniło ją pozytywnie, a 11 trudno było się ustosunkować. Jedynie pięć uznało jej zakres za zdecydowanie zły.

Wsparcie z zakresu zakupu leków

Uzyskane dane pokazują, że biorący udział w badaniu ewaluacyjnym raczej z niego nie korzystali: 23 beneficjentów zaznaczyło wariant „nie dotyczy”, 15 nie dało jednoznacznej odpowiedzi. W przypadku pozostałych osób, więcej oceniło je pozytywnie (łącznie 12), niż negatywnie (5).

Aktywizacja zawodowa

Jest to kolejny obszar wsparcia, który oznaczany był przez większość badanych (19) jako nie dotyczący ich lub trudny do określenia (14). Wśród pozostałych odpowiedzi przeważają pozytywne (łącznie 17). Negatywnych było łącznie 4.

Przygotowanie oświadczenia ICE

Zdecydowana większość (47 osób) przyznała, że zdecydowanie dobrze ocenia pod tym względem realizatorów projektu. 4 beneficjentów uznało, że ta forma pomocy ich nie dotyczy. Pozostali ocenili ją dobrze (2) albo nie mieli zdania (2). Wysoka ocena tego aspektu wskazuje na skuteczność i pozytywny wpływ tej formy pomocy na beneficjentów.

Wizyty lekarskie, w tym u psychiatry

Niemal połowa osób (26) pozytywnie wyraziła się o zaangażowaniu streetworkerów w pomoc w dotarciu do lekarzy. Dla kontrastu, tylko według trzech osób było ono zdecydowanie złe. 16 ankietowanych ten obszar wsparcia nie dotyczył, a 10 jednoznacznie nie określiło swojej oceny. Innymi słowy, wsparcie w dotarciu do lekarzy jest różnorodnie oceniane przez badanych, co może sugerować różnice w dostępie do opieki zdrowotnej oraz w indywidualnych potrzebach.

Ogólna satysfakcja z pracy ze streetworkerami

W tym przypadku uzyskano bardzo pozytywne opinie, aż 51 badanych oceniło ją zdecydowanie dobrze, a 4 dobrze. Bardzo wysoka ocena ogólnej satysfakcji ze współpracy ze streetworkerami sugeruje, że beneficjenci odczuwają korzyści z udziału w programie wsparcia i doceniają zaangażowanie pracowników socjalnych.

Warto zaznaczyć, że w kwestionariuszu ankiety była możliwość skomentowania poszczególnych form wsparcia. Zazwyczaj były to komentarze podkreślające wdzięczność za okazane im wsparcie:

“(…)Dzięki streetworkerom pojechałem do rodziców na święta” [A_M_1]

“(…)Dzięki streetworkerom odważyłem się wyrobić dowód osobisty”
[A_M_4]

MOCNE I SŁABE STRONY PROJEKTU WSIP

Poprzez identyfikację mocnych stron projektu możliwe było wyeksponowanie jego osiągnięć i wartości dla osób bezdomnych, podczas gdy analiza słabych stron pozwoliła na zidentyfikowanie obszarów wymagających ulepszeń i podejmowania działań naprawczych. Osoby w kryzysie bezdomności wskazały następujące uwagi:

Mocne strony

- dyspozycyjność i gotowość pomocy ze strony streetworkerów;
- asysta w urzędach i pomoc w załatwianiu spraw formalnych;
- częstotliwość i regularność spotkań;
- motywowanie do zmiany;
- duża wiedza, znajomość przepisów prawa i profesjonalizm streetworkerów;
- działania umacniające podmiotowość klientów w kryzysie bezdomności.

Słabe strony

- niedobór pomocy żywnościowej;
- niedobór pomocy rzeczowej – ubrania sezonowe, leki;
- brak gwarancji mieszkania;
- brak możliwości przyznania świadczeń finansowych.

“Zabrakło tego, żeby mnie wziąć za mordę, żebym znalazł pracę i przestał pić, większej motywacji do pracy” [A_M_27]

Deklaracje osób w kryzysie bezdomności wykazały wiele mocnych i słabych stron, które ich zdaniem wpływają na skuteczność projektu. Pozytywne aspekty obejmują m.in. wysoką dyspozycyjność i gotowość do udzielenia pomocy ze strony streetworkerów. Dość często wskazywana była ich asysta w urzędach oraz pomoc w załatwianiu spraw formalnych, jako aspektów kluczowych dla poprawy ich sytuacji. Ogólna pomoc, częstotliwość i regularność spotkań oraz motywowanie do zmiany stanowią istotne elementy wsparcia. Dodatkowo, zdaniem beneficjentów projektu, streetworkerzy wykazują dużą wiedzę i znajomość przepisów prawa, co zwiększa profesjonalizm ich działań. Równie ważne jest dbanie i podkreślanie podmiotowości klientów, co umożliwia budowanie przez nich poczucia własnej wartości.

Jednocześnie, wyniki badania wykazują także kilka słabych stron projektu. Według respondentów istnieje niedobór pomocy żywnościowej oraz rzeczowej, takiej jak ubrania sezonowe czy leki. Ich deficyt utrudnia poprawę warunków życia osób bezdomnych. Brak gwarancji mieszkania oraz możliwości przyznania świadczeń finansowych stanowi dodatkową trudność dla klientów, którzy potrzebują stabilizacji, czyli pokonania sytuacji kryzysowej.

WNIOSKI I REKOMENDACJE

WNIOSKI I REKOMENDACJE

Analiza przedstawionych danych sugeruje, że choć beneficjenci wyrażają potrzebę kontynuacji działań tego typu oraz pozytywnie oceniają zaangażowanie streetworkerów w swoje sprawy, to jednak **w niewielu obszarach dostrzegają realną poprawę swojej sytuacji**. Szczególnie widoczne jest to w kontekście starań o uzyskanie lokalu socjalnego, zmiany miejsca zamieszkania oraz stanu zdrowia, którego kondycję ankietowani ocenili raczej pozytywnie. Ważne jest jednak zrozumienie, że celem projektu nie było natychmiastowe zapewnienie beneficjentom stałego, bezpiecznego schronienia. Dodatkowo, starania o przyznanie lokalu socjalnego są procesem długotrwałym. **Zatem niezmiennie istotne jest, aby kontynuować wsparcie dla beneficjentów, którzy mogą nadal znajdować się na liście oczekujących na lokal, w dążeniu do poprawy ich sytuacji życiowej.**

Osoby biorące udział w badaniu ewaluacyjnym **zdecydowanie dobrze lub dobrze ocenili współpracę ze streetworkerami** w zakresie: budowania z nimi relacji, pomocy medycznej (umawiania wizyt lekarskich), pomocy w uregulowaniu spraw urzędowych i korzystania z oświadczeń ICE.

Na uwagę zasługuje fakt, że w przypadku pomocy w zakresie uzyskania mieszkania (sic!), odbycia detoksykacji, aktywizacji zawodowej czy pomocy żywieniowej uczestnicy projektu w większości uznawali, że te obszary ich nie dotyczą. Zastanawiające jest czy faktycznie nie mieli powodu, by otrzymywać takie wsparcie, czy byli w stanie sami je sobie zagwarantować?

Ewaluatorki projektu za dobry prognostyk, **w kontekście kontynuowania podjętych działań, uznają fakt zbudowania relacji pomiędzy streetworkerami a klientami**. Uważa się, że wytworzenie zaufania i kontakt pomiędzy obiema stronami oparty o zasadę bezpieczeństwa sprzyja temu, by klient lepiej radził sobie w życiu i stawał się zdolniejszy do efektywnego działania (C. Rogers 2023). Osoby doświadczające bezdomności potrzebują autentycznych i empatycznych relacji, a takich, ze względu na specyfikę ich sytuacji, są często pozbawione.

DANE KONTAKTOWE:

MARTA MIKOŁAJCZYK

 mmartamikolajczyk@gmail.com

 +48 601 843 736

MAGDA PROKOPCZUK

 magda.prokopczuk@gmail.com

 +48 504 727 677